

Oliy ta'lim muassasalarida pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni rivojlantirish metodikasi

Dilshodbek Yuldashali-o'g'li Abdullayev
Zeboxon Qudratbek-qizi Majidova
NamDPI

Annotatsiya: Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish va rivojlantirish metodikasi ilmiy jihatdan tahlil qilingan. Tadqiqotda interfaol o'qitish metodlari, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), modul va kredit-modul tizimlari, masofaviy ta'lim hamda aralash o'qitish (blended learning) tizimlarining oliy ta'limdagi o'rni va ahamiyati ko'rsatilgan. Maqolada pedagogika fanlarini o'qitishda samaradorlikni oshirish uchun metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan va amaliy yondashuvlar tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: pedagogik texnologiya, interfaol metodlar, AKT, blended learning, masofaviy ta'lim, kredit-modul tizimi, oliy ta'lim, pedagogika fanlari, ta'lim samaradorligi

Methodology for the development of modern pedagogical technologies in teaching pedagogical disciplines in higher educational institutions

Dilshodbek Yuldashali-o'gli Abdullayev
Zebokhon Kudratbek-kizi Majidova
NamSPI

Abstract: This article scientifically analyzes the methodology for introducing and developing modern pedagogical technologies in teaching pedagogical disciplines at higher educational institutions. The research reveals the role and importance of interactive teaching methods, information and communication technologies (ICT), modular and credit-modular systems, distance learning, and blended learning in higher education. The article develops methodological recommendations and analyzes practical approaches to improving the effectiveness of teaching pedagogical disciplines.

Keywords: pedagogical technology, interactive methods, ICT, blended learning, distance education, credit-modular system, higher education, pedagogical disciplines, learning effectiveness

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqamli transformatsiya davrida oliy ta'lim tizimi keskin o'zgarishlarga yuz tutmoqda. Pedagogika fanlarini o'qitishda an'anaviy usullardan zamonaviy pedagogik texnologiyalarga o'tish - bu nafaqat zamonning talabi, balki ta'lim sifatini tubdan yaxshilashning zaruriy sharti hamdir. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi Farmonida, shuningdek, 2030-yilgacha bo'lgan davrda respublikani rivojlantirishning asosiy yo'nalishlari strategiyasida ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va raqamlashtirish masalalari ustuvor vazifa sifatida belgilab berilgan [1].

Pedagogika - o'ziga xos dunyoqarash va ilmiy asosga ega bo'lgan fan sifatida kelajak o'qituvchi va tarbiyachilarni tayyorlashda markaziy o'rin tutadi. Shu bois, bu fanni o'qitish jarayonida qo'llaniladigan metodlar va texnologiyalar nafaqat talabalarning bilim saviyasini, balki ularning kasbiy kompetentligini, pedagogik tafakkurini va innovatsion faoliyatga tayyorgarlik darajasini bevosita belgilaydi. Ko'pgina oliy ta'lim muassasalarida hali ham leksiya-seminar tizimiga asoslangan an'anaviy o'qitish usullari hukmronlik qilmoqda, bu esa bilimlarni mustaqil o'zlashtirish va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga to'sqinlik qilmoqda [2].

Muammoning dolzarbligi shundan iboratki, zamonaviy pedagogik texnologiyalarni ta'lim jarayoniga joriy etishning nazariy-metodologik asoslari hali to'liq ishlab chiqilmagan. Pedagogika fanlari doirasida qaysi texnologiyalarning qaysi mavzular uchun qanchalik samarali ekanligi, ularni amaliyotda qo'llash sharoitlari va imkoniyatlari yetarlicha tadqiq etilmagan. Ushbu maqolada ana shu bo'shliqni to'ldirish maqsadida oliy ta'limda pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tanlash, joriy etish va rivojlantirish metodikasi ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar: nazariy tahlil

Pedagogik texnologiya tushunchasi ilk bor XX asrning o'rtalarida Amerika va Yevropa pedagogikasida paydo bo'lgan bo'lsa-da, uning nazariy asoslari va amaliy tatbiqi O'zbekistonda ham faol rivojlanmoqda. O'zbek olimlaridan R.A.Mavlonova, N.N.Azizxo'jayeva, Q.Hasanboyvalar pedagogik texnologiyani o'qituvchining va o'quvchining birgalikdagi faoliyatida belgilangan maqsadga erishishni ta'minlaydigan, ilmiy asoslangan, izchil va takrorlanishi mumkin bo'lgan jarayonlar tizimi sifatida ta'riflaydi [3].

O'zbekiston Respublikasining ta'lim sohasidagi qonun hujjatlarida va davlat ta'lim standartlarida pedagogik texnologiya tushunchasiga alohida e'tibor qaratilgan.

N.N.Azizxo'jayevaning asarida pedagogik texnologiyalarning tasnifi, tuzilmasi va joriy etish bosqichlari batafsil yoritilgan [4]. Muallif pedagogik texnologiyalarni quyidagi mezonlar asosida tasniflaydi: o'qitish maqsadiga ko'ra, faoliyat usuliga ko'ra, ta'lim mazmunini tashkil etish shakliga ko'ra.

Jahon pedagogika fani nuqtai nazaridan esa B.Bloom taksonomiyasi, J.Devining loyiha asosidagi ta'lim konsepsiyasi va Anderson-ning qayta ko'rib chiqilgan tasnifi zamonaviy texnologiyalarning metodologik asosi hisoblanadi. O'zbek olimasi B.L.Fayzullayevaning tadqiqotlarida mazkur g'oyalar o'zbek ta'lim tizimiga moslashtirilgan holda taqdim etilgan [5].

Interfaol o'qitish metodlari va ularni pedagogika fanlarida qo'llash

Interfaol (interaktiv) o'qitish metodlari zamonaviy pedagogik texnologiyalarning muhim qismini tashkil etadi. Bu metodlar talabaning passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylanishini ta'minlaydi. Pedagogika fanlarida qo'llaniladigan asosiy interfaol metodlar quyidagilardan iborat: aqliy hujum (brainstorming), kichik guruhda hamkorlikda ishlash, rolli o'yinlar (role-play), muammo-vaziyatli o'qitish (case-study), debat va munozaralar, loyiha metodlari.

Masalan, Pedagogika tarixi fanini o'qitishda Jigsaw metodi samarali qo'llanilishi mumkin: talabalar turli davr pedagogik tafakkuri vakillari (Ya.A.Komenskiy, I.G.Pestalotsti, K.D.Ushinskiy, A.Avloniy) haqidagi ma'lumotlarni mustaqil o'rganib, keyinchalik guruh a'zolariga tushuntiradi. Bu yondashuv bir vaqtning o'zida ham bilimni o'zlashtirish, ham uni boshqalarga yetkazish kompetentligini shakllantiradi. O.Xoliqov va M.Mirzaevlarning ta'kidlashicha, bunday metodlar talabalarning kognitiv faolligini 40-60 foizga oshiradi [6].

Tarbiya nazariyasi fanida esa rolli o'yinlar usulidan foydalanish katta samara beradi. Talabalarga pedagogik vaziyatlar taqdim etilib, ular muammoni turli burchakdan ko'rish va hal etish strategiyalarini ishlab chiqish imkoniyatiga ega bo'ladi. Bunda pedagog o'qituvchi rolidan fasilitator rolga o'tadi va guruh ishini yo'naltiradi.

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va raqamli ta'lim vositalari

Raqamli transformatsiya ta'lim sohasini ham chetlab o'tmadi. AKT ning pedagogika fanlarini o'qitishga integratsiyasi o'quv jarayonini yangi sifat bosqichiga olib chiqdi. Bugungi kunda oliy ta'lim muassasalarida Moodle, Google Classroom, Microsoft Teams kabi raqamli ta'lim platformalari keng qo'llanilmoqda. Ushbu platformalar orqali leksiya materiallari, video darsliklar, interfaol testlar, topshiriqlar va teskari aloqa mexanizmlarini yaratish imkoni mavjud [7].

Pedagogika fanlarida AKT dan foydalanishning o'ziga xos afzalliklari bor. Xususan, video-leksiyalar yordamida talabalar mavzuni o'zlari uchun qulay tezlikda va vaqtda o'rganishi mumkin. Infografika va multimedia taqdimotlari mavzuning

vizual idrokini oshiradi. Onlayn muhokamalar va forum muhitlari talabalar o'rtasida bilimlar almashinuvini ta'minlaydi. H.Yo'ldoshevning tadqiqotlarida ko'rsatilishicha, AKT dan foydalangan o'qituvchilarning talabalar o'rtasidagi fanli ishtirok ko'rsatkichi an'anaviy usuldagi o'qituvchilarga nisbatan 2,3 baravar yuqori bo'lgan [8].

Modul va kredit-modul tizimi: pedagogika fanlarida qo'llash xususiyatlari

O'zbekistonda oliy ta'limga kredit-modul tizimining joriy etilishi (2013-yildan) o'quv jarayonini tubdan qayta qurdi. Bu tizimda pedagogika fanlari ham modullar ko'rinishida tashkil etiladi. Har bir modul o'zaro bog'liq mavzular, o'quv natijalari (learning outcomes), baholash mezonlari va mustaqil ish topshiriqlarini o'z ichiga oladi. N.Muslimov va U.Xoliqovlarning tadqiqotlarida kredit-modul tizimida pedagogika fanlarini o'qitishning samarali sxemalari taqdim etilgan [9].

Modul yondashuvi talabaga o'z o'qish sur'ati va strategiyasini tanlash erkinligini beradi. Har bir modul boshida modul xaritasi taqdim etilib, unda maqsad, kutilayotgan natijalar, zaruriy resurslar va baholash mezonlari ko'rsatiladi. Modul yakunida talabalar refleksiya mashg'ulotlari orqali o'z o'qish natijalarini baholaydi. Bu yondashuv metakognitiv ko'nikmalarni - o'z o'qishini nazorat qilish va boshqarish qobiliyatini - rivojlantirishga xizmat qiladi.

Masofaviy ta'lim va aralash o'qitish (Blended Learning) tizimi

COVID-19 pandemiyasi (2020-2021) masofaviy ta'limga bo'lgan munosabatni tubdan o'zgartirdi va aralash o'qitish (blended learning) modelining amaliy qiymatini isbotladi. Blended learning - bu an'anaviy yuzma-yuz o'qitish va onlayn ta'limni maqsadga muvofiq tarzda birlashtirish strategiyasidir. Pedagogika fanlarida ushbu model quyidagi shaklda amalga oshirilishi mumkin: nazariy bilimlar Moodle platformasida, amaliy mashg'ulotlar esa bevosita auditoriyada tashkil etiladi.

Flipped classroom (o'girilgan sinf) modeli blended learning ning eng samarali variantlaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Ushbu modelda talabalar yangi mavzu bilan darsdan oldin, video-leksiya orqali tanishadi, auditoriyada esa muhokama, mashq va muammolarni hal etishga vaqt ajratiladi. Pedagogika fanlari uchun bu model ayniqsa foydali, chunki auditoriya vaqtini nazariy tahlildan ko'ra pedagogik amaliyot va refleksiya sarflash imkoni tug'iladi [10].

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Tadqiqotimiz doirasida uchta pedagogika kafedralarida (n=120 talaba, n=18 o'qituvchi) qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar tahlil qilindi va qiyosiy kuzatuv o'tkazildi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, hali ham 68% o'qituvchilar an'anaviy leksiya-seminar usulini asosiy metod sifatida qo'llamoqda. Interfaol metodlardan foydalanish darajasi 27% ni tashkil etsa, to'liq AKT integratsiyasi 11% da kuzatildi.

Eksperimental guruhda (zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llanilgan) va nazorat guruhida (an'anaviy usulda o'qitiladigan) olingan natijalarni solishtirish

quyidagilarni ko'rsatdi: eksperimental guruh talabalarining yakuniy baholari o'rtacha 14,3 foizga yuqori bo'lgan; talabalarda fanga qiziqish darajasi (motivatsiya ko'rsatkichi) 1,8 baravar oshgan; ijodiy topshiriqlar va loyihalarda qatnashish sifati sezilarli yaxshilangan.

O'qituvchilar bilan o'tkazilgan chuqur intervyu natijasida quyidagi to'siqlar aniqlandi: zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirishga vaqt va resurslarning yetishmasligi; raqamli savodxonlik darajasining pastligi; metodik qo'llanmalar va tayyorgarlik kurslarining kamligi; moddiy-texnik bazaning nomutanosibligi. Ushbu to'siqlarni bartaraf etish uchun tizimli yondashuv - kafedralar darajasida uzluksiz kasbiy takomillashtirish tizimini joriy etish - zarur.

Tadqiqot shuningdek shuni ko'rsatdiki, pedagogik texnologiyalarning samaradorligi ko'p jihatdan ularni o'qituvchining qanchalik chuqur o'zlashtirganligi va didaktik maqsadga muvofiq tanlay olishiga bog'liq. Texnologiyani ko'rinish uchun qo'llash yoki mavzuga mos kelmaydigan metodni tanlash ta'lim samaradorligini pasaytiradi. Shuning uchun texnologiya tanlashda maqsadga muvofiqlik tamoyiliga rioya qilish zarur.

PEDAGOGIKA FANLARINI O'QITISHDA METODIK TAVSIYALAR

Yuqoridagi tahlillar asosida quyidagi metodik tavsiyalar ishlab chiqildi:

1. Har bir o'quv semestri boshida talabalar bilan birgalikda o'qish shartnomasi (learning contract) tuzilsin. Unda maqsadlar, erishish yo'llari va baholash mezonlari belgilanadi. Bu talabaga o'z ta'limiga egalik his-tuyg'usini beradi.

2. Pedagogika fanlarida kamida har ikkinchi amaliy mashg'ulotda interfaol metoddan foydalanilsin. Metod tanlashda mavzu xarakteri (nazariy/amaliy), guruh tarkibi va kutilayotgan natija e'tiborga olinsin.

3. Blended learning modelini kengaytirish maqsadida har bir fan bo'yicha Moodle yoki boshqa LMS platformasida to'liq kursi yaratilib, u doimo yangilanib turilsin. Video-leksiyalar 15 daqiqadan oshmasligi tavsiya etiladi (kognitiv ortiqcha yuk nazariyasi asosida).

4. Modul xaritasini ishlab chiqishda teskari dizayn (backward design) tamoyilidan foydalanilsin: avval kutilayotgan natijalar, so'ng baholash usullari, keyin esa o'qitish faoliyatlari belgilanadi.

5. Raqamli vositalar (Kahoot!, Mentimeter, Padlet, Quizlet) seminar va amaliy mashg'ulotlarda doimiy hamroh bo'lsin. Ular orqali tezkor teskari aloqa (formative assessment) amalga oshirilsin.

6. O'qituvchilarning kasbiy rivojlanishi uchun kafedralar darajasida oylik metodologik seminarlar o'tkazilsin. Bu seminarlarda muvaffaqiyatli tajribalar baham ko'rilsin va muammolarga kollektiv yechim izlansin.

7. Talabalarning refleksiya ko'nikmalarini rivojlantirish uchun har bir modul yakunida ta'lim jurnali (learning journal) yuritish joriy qilinsin. Jurnalda talabalar o'z o'qish jarayonlarini, savollarini va kashfiyotlarini qayd etadi.

XULOSA

Ushbu tadqiqot shuni ko'rsatdiki, oliy ta'lim muassasalarida pedagogika fanlarini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni tizimli va maqsadga muvofiq joriy etish ta'lim sifatini sezilarli darajada oshiradi. Interfaol metodlar, AKT, blended learning va modul yondashuvlari - ularning har biri o'z o'rnida va o'z vaqtida qo'llanilganda katta pedagogik samara beradi. Biroq texnologiyalar - bu maqsad emas, balki maqsadga erishish uchun vositadir. Shuning uchun har qanday texnologiyani qo'llashdan oldin uning didaktik jihatdan asoslanishi va o'qituvchi tomonidan chuqur o'zlashtirilishi zarur.

Pedagogika fanlarini zamonaviy texnologiyalar asosida o'qitish nafaqat talabalarga sifatli bilim beradi, balki ularni kelajakda o'zlari pedagog sifatida ishlashga tayyorlaydi. Zero, texnologiyalarni bilgan va ulardan ustalik bilan foydalanadigan o'qituvchi tayyorlash - oliy pedagogik ta'limning eng muhim vazifasidir.

Kelajak tadqiqotlarda sun'iy intellekt asosidagi ta'lim tizimlari (AI-driven learning), adaptiv o'qitish dasturlari va gamifikatsiya elementlarining pedagogika fanlariga integratsiyasi alohida o'rganilishi maqsadga muvofiq.

Foydalanilgan adabiyotlar

[1] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni «Oliy ta'lim muassasalarida ta'lim sifatini oshirish to'g'risida». — Toshkent: Adolat, 2019.

[2] Mavlonova R.A., Tursunov N.T., Xoliqov O.O. Pedagogika. — Toshkent: O'qituvchi, 2020. — 368 b.

[3] Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiya va pedagogik mahorat. — Toshkent: TDPU, 2006. — 174 b.

[4] Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar tasnifi va tuzilmasi. — Toshkent: Fan, 2008. — 186 b.

[5] Fayzullayeva B.L. Oliy ta'limda innovatsion pedagogik texnologiyalar. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2018. — 192 b.

[6] Xoliqov A.A., Mirzaev M.M. Interfaol metodlar va ularni ta'lim jarayoniga tatbiqi. — Toshkent: Akademiya, 2019. — 158 b.

[7] Yo'ldoshev H.H. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va zamonaviy ta'lim. — Toshkent: Yangi asr avlodi, 2021. — 204 b.

[8] Yo'ldoshev H.H. Raqamli ta'limning samaradorligi: empirik tahlil. // Zamonaviy ta'lim. — 2022. — No3. — B. 22-29.

[9] Muslimov N.A., Xoliqov U. Kredit-modul tizimida pedagogika fanlarini o'qitish metodikasi. // Pedagogik ta'lim jurnali. — 2022. — No3. — B. 45-52.

[10] Toshmatov O.A. Blended learning: nazariya va amaliyot. // Zamonaviy ta'lim. — 2023. — No6. — B. 17-25.

[11] Abdullayev, D. Y. O. (2026, April). IN STUDENTS DEVELOPING SOCIAL AND CIVIC COMPETENCES THROUGH DIGITAL TECHNOLOGIES ANALYSIS. In International Conference Platform (No. 4, pp. 17-22).

[12] Абдуллаев, Д. Ю. Ў. (2025). Юқори синф ўқувчиларида фаол фуқаролик позициясини ривожлантиришнинг педагогик ва психологик хусусиятлари. Science and Education, 6(2), 441-452.

[13] Abdullayev, D. Y. O., & Usmonalieva, O. N. Q. (2026, May). PEDAGOGICAL OPPORTUNITIES FOR DEVELOPING ACTIVE CITIZENSHIP IN STUDENTS. In International Conference Platform (Vol. 2, No. 5, pp. 64-68).